

Handboek voor palliatieve zorg

Doyle D, Woodruff R. Handboek voor palliatieve zorg. Ingeleid en bewerkt door Wim Distelmans. Antwerpen: Uitgeverij Houtekiet; 2011:207. ISBN 978-90-8924-191-7

Dit 199 pagina's tellende boek is een vertaling van de derde editie van de IAHPIC Manual of Palliative Care van the International Association for Hospice and Palliative Care. Wim Distelmans schreef een inleiding en was verantwoordelijk voor de aanpassingen aan de Vlaamse situatie. De auteurs worden internationaal erkend als wereldautoriteit. Het boek is geschreven in een heldere, begrijpelijke taal met korte zinnen en een overzichtelijke bladschikking. Het geeft een volledig overzicht van alle aspecten van palliatieve zorg. De beschrijving van de verschillende soorten pijn is een voorbeeld van de didactische sterkte van dit boek. Het boek is niet alleen geschreven

voor zorgverstrekkers maar ook voor het brede publiek. Dit opzet is zeker geslaagd, maar betekent ook de zwakte van dit werk.

Hier en daar mist het diepgang en de huisarts, geconfronteerd met een probleem bij een palliatieve patiënt, zal meer antwoorden vinden in de richtlijnen op www.pallialine.be of www.pallialine.nl. Spijtig genoeg zijn er enkele onnauwkeurigheden zoals het ontbreken van woonzorgcentra in de beschrijving van de zorgmodellen in Vlaanderen en soms zijn meer nuances nodig. Ook zijn er enkele onnauwkeurigheden bij het voorschrijven van medicatie. Al bij al is het een interessant boek maar toch eerder als handboek in een basisopleiding dan als naslagwerk voor de huisarts.

Het oorspronkelijke handboek is ook gratis te downloaden van www.hospicecare.com.

Lucas Ceulemans

De mens in crisis

Oderwald A. De mens in crisis. Over literatuur en geneeskunde. Utrecht: Uitgeverij De Tijdstroom; 2014:216 blz. ISBN 978-90-5898-255-1

Kan literatuur artsen tot een beter begrip brengen over het lijden van hun patiënten? Hiervoor bestaat geen empirisch bewijs, maar er is wel een verband tussen literatuur, ziekte en geneeskunde.

Ziekte brengt een mens in een crisissituatie en literaire verhalen gaan meestal over mensen in crisis. Zieke mensen figureren in verhalen en artsen hanteren soms succesvol de pen (Céline LF, Tsjechov A, Vestdijk S, Doyle AC, Sachs O).

Het boek start met een kritisch onderzoek van het ziektebegrip zoals medische handboeken dit presenteren. Wat is hypertensie? Hoeveel nieuwe potentiële patiënten creëren we wanneer de streefwaarde met 5 mmHg daalt? Wie bepaalt dit, wie maakt gezondheidswinst, wat kost dit en wie scoort financieel? Om een bevolkingsonderzoek naar kanker te verantwoorden maakt men gebruik van een bedrag dat men moet investeren om één levensjaar te winnen. Nochtans kan de berekening van dit bedrag nooit een wetenschappelijke bezigheid zijn. Het bedrag wordt niet in de eerste plaats bepaald door epidemiologische inzichten maar door culturele, ethische en politieke keuzes. Via Mollière (*Le malade imaginaire*), Marcel Proust (*A la recherche du temps perdu*, *De côté des Guernantes*) en Thomas Mann (*Dood in Venetië* en *De Toverberg*) besluit hij dat ziekten niet altijd duidelijk gedefinieerd of geclassificeerd zijn, maar dat het eerder cultureel bepaalde concepten zijn.

Zijn verhalen of is literatuur voor de geneeskunde of voor artsen belangrijk? De gelaagdheid van een verhaal kan helpen om bij jezelf empathische gevoelens te ontdekken of te ontwikkelen. Verhalen bieden een taal en inhoud voor de ontwikkeling van de reflectieve mogelijkheden. Een verhaal kan een ethisch dilemma scherper stellen dan een ethisch betoog dat kan. Verhalen kunnen helpen om inzicht te krijgen in de ambiguïteit en het symbolische karakter van de medische praktijk. De auteur is hoogleraar literatuur en geneeskunde aan de universiteit voor Humanistiek en werkzaam aan het VU Medisch Centrum. Zijn kernvertoog wordt aangevuld door een tiental bijdragen die de kernthesis ofwel verdiepen, uitbreiden of illustreren. Het boek is soms verrassend (bijdrage over drugs en jazz, hasjes en literatuur) of pakkend (ziekenhuis en gevangenis), in elk geval inspirerend genoeg om nog eens enkele boekkruggen uit je bibliotheek te strelen (Kafka, Maigret). Lezenswaardig boek voor geofende lezers.

Marc Lemiengre

Communiceren op uw gezondheid

Osterhaus A, Vanlangendonck Ch. *Communiceren op uw gezondheid. De stem van wetenschappers in het gezondheidsdebat*. Antwerpen-Apeldoorn; Garant; 2015. 179 blz. ISBN 978-90-4413-269-4

Het waarom van dit boek is niet altijd even duidelijk. In feite is het een verzameling van interessante feiten en casussen over wetenschapsjournalistiek, en wordt de impact van een slechte communicatie van wetenschappelijke resultaten besproken.

Het gieten in boekvorm, in plaats van een blog of andere 'snelle' manier van communicatie, is wellicht onverstandig geweest. Door het hele boek blijft het gevoel hangen dat men de gegevens ook op een andere manier had kunnen presenteren, zodat wellicht een groter publiek werd aangesproken. Juist omdat de auteurs pleiten voor het gebruikmaken van andere dan de geëigende kanalen van communicatie en het betrekken van verschillende stakeholders bij het bekend maken van wetenschappelijk-

ke resultaten, is de keuze voor een statisch voorwerp zoals een boek opmerkelijk.

De onderwerpen van de hoofdstukken proberen te bemiddelen tussen serieuze bijdragen, zoals een bespreking van hoe men tot wetenschappelijke kennis komt en hoe onderzoekers daarbij betrokken zijn, en wat minder serieuze zoals het gebruik van Facebook of Twitter voor wetenschapscommunicatie. Helaas zorgt deze vermenging ervoor dat het boek met tijden de plank mislaat door de informele schrijfwijze die wringt met de voortdurende wisseling tussen nuttige aanbevelingen voor onderzoekers om wetenschappelijke resultaten te communiceren en anekdotes over (mislukte) communicatie.

Ongeacht deze punten van kritiek, is het een boek dat makkelijk wegleest en zeker niet te veel tijd in beslag neemt. Het is simpel geschreven, zodat ook iemand die niet gespecialiseerd is in het onderwerp er iets van kan opsteken. Een geïnteresseerde in

wetenschapscommunicatie leest er snel doorheen, en kan door de hoeveelheid voorbeelden en aanbevelingen wellicht nog inspiratie opdoen voor het starten van een eigen Facebook- of Twitteraccount. De auteurs roepen wetenschappers vooral op om, ter voorkoming van het ontstaan van onjuiste informatie, vooral zelf actiever te zijn in het dissemineren van hun onderzoeksgegevens. Juist door de resultaten van onderzoek zelf te verspreiden onder het publiek, laten onderzoekers een belangrijke stem horen in het publieke debat over volksgezondheid. Het boek slaagt er wél goed in de boodschap over te brengen dat de mening van het publiek, patiënten, beleidsmakers en andere belanghebbenden mede wordt gevormd door wat de wetenschap zelf communiceert, en dat deze daar op dit moment in faalt.

Janelle Van Wel

Praktijkgericht kwalitatief onderzoek

Doorewaard H, Kil A, van de Ven A. *Praktijkgericht kwalitatief onderzoek: Een praktische handleiding*. Amsterdam: Uitgeverij Boom; 2015. 170 blz. ISBN 978-90-8953-736-2

In dit praktische werkboek wordt de lezer bij de hand genomen bij het uitvoeren van kwalitatief onderzoek. Het is vooral gericht op studenten, maar ook voor de (beginnende) onderzoeker is het een erg nuttig boek dat vooral gericht is op de praktijk van het uitvoeren van onderzoek. Een uitgebreide bespreking van de voors en tegens van kwalitatief onderzoek zult u hier niet terugvinden. Voor wie op zoek is naar een goede houvast compleet met stappenplan voor het uitvoeren van zijn onderzoek, is dit wel het juiste boek.

Het boek begint met een korte introductie over het formuleren van de juiste onderzoeksvraag. Hoewel dit voor veel onderzoekers gesneden koek zal zijn, kan het geen kwaad deze stappen nog eens door te nemen. Vervolgens wordt aan de hand van een voorbeeldonderzoeker, Dagmar, beschreven welke fases men doorloopt bij het correct opzetten, voorbereiden, uitvoeren, analyseren en rapporteren van kwalitatief onderzoek.

Hoewel dit kader van een voorbeeldonderzoeker erg nuttig kan zijn, is het een gemiste kans dat de auteurs niet meerdere voorbeelden hebben opgenomen in hun boek. Het voorbeeldonderzoek is sterk gericht op bedrijfskundige processen en de bijbehorende onderzoeksvraag is daar dan ook op gericht ('*is er een verschil tussen de gewenste situatie en de feitelijke situatie in bankkantoor X met betrekking tot de invloed van de stijl van leidinggeven op betrokkenheid?*'). Ook al is het boek helder geschreven, toch kan het gebruiken van een dusdanig specifiek voorbeeld verwarrend zijn voor hen die in een ander vakgebied werken. Dit boek is zowel aan te raden voor een student of de beginnend onderzoeker op het gebied van kwalitatief onderzoek, als ook voor de meer ervaren onderzoeker die wil teruggrijpen op enkele basisprincipes. Wel zou het voor ingewikkeldere studieopzetten wat te simplistisch geschreven kunnen zijn, waardoor men er altijd bij gebaat is een statisticus of expert te raadplegen.

Janelle Van Wel

